

Sõdu

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
KINDRALSTAABI WALITSUSE WÄLJAANNE.

434. LINNA RAAMATUKOGU.

Tallinn.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

№ 16.

Laupäeval, 1. septembril 1923.

V aastakäik.

S i s u : J. P. Mõned mõtted jalgwäe väljaõpetamise kohta. — A. Koern: Eesti Scout rügement wabadussõjas. — E. Limberg: Kehaline kaswatus sõjawäes. — M: Raudteede kaitse korraldamine. — Simon: Sõdurite waba aja kasutamine.

Mõned mõtted jalgwäe väljaõpetamise kohta.

Ilmasõja jooksul kerkis üles tehnika sõjateenistusse rakendamise ja selle suurte tagajärgede tõttu küsimus: „kas waim wõi tehnika?“ Nii mõneltki poolt, iseäranis säält, kus wastasega otsekohest kokkuputumist ei olnud, oli kuulda arwamisi, et waim peab teed andma tehnikale, tähendab, inimene taganema sõjariista ja masina eest. Inimesena, elawa jõuna, wõtab osa praeguse aja lahingutest pääasjalikult jalgwägi. Seega oldi walmis jalgwäele surmaotsust kirjutama.

Aja jooksul kainenewad waated ja elaw jõud kerkib jällegi esiplaanile. Missuguseid imesid ka lahinguväljale saadetakse, siiski leitakse wastase poolt wastuabinõud nende tegewuse paraliiserimiseks. Üks leiab abinõu wastase kergemaks häwitamiseks, teine aga abinõu selle wastu wõitlemiseks. Nii wõit'eb tehnika tehnika wastu, kuid lahingu ja terve sõjakäigu otsustamine jääb ikkagi elawa jõu, kitsamas mõttes jalgwäe ülesandeks. Ka kõige terawmõttelisem ning tagajärjerikkam wõitlusabinõu on hirmus ainult nii kaua, kui ta weel uudis on. On sõdiwate poolte tehniline arenemine ühekõrgusel, leitakse pea wastuabinõu — ja kõige suurem uudis muutub peagi igapäewaseks asjaks. Sõdib ainult sõjawägi sõjawäega, siis wõiwad need uudised wastast häwitada. Aga nüüd, kus rahwas rahwaga sõdib, wõib saawutada ainult osalist wõitu. Terwe rahwa häwitamiseks tuleks juba midagi erakorralist välja mõelda.

Kui Jermak mõne kümne ehk saja püssiga Siberi ära wõitis, siis ei olnud siberlastel midagi püssile wastu panna. Aga kihwtiste gaaside tar-

witusele wõtmine sakslaste ja tankide tarwitamine liitlaste poolt ei annud soowitawaid tagajärgi. Samuti ei häwitanud sakslaste weealused paadid inglaste sõjalaewastikku. Mitte tehnika surumisel ei warisenud kokku Wenemaa, ei warisenud ka Saksamaa. Wõitsid raudsemad närwid ja kindlam waim. Sõjawäe ja terve rahwa waim kokku.

Sõjawäe waimu tähtsam esitaja on jalgwägi. Sellest ka tingitud see tähelepanu ja hool, mis praegu igal pool jalgwäe väljaõpetamisele pühendatakse. Ning see ei ole asjata, — sest ei ole ühtki sõjawäe liiki, millelt nüüdse aja lahingu nii palju iseseiswust, arenemist ning oskust nõuaks, kui jalgwäelt.

Kui ilmasõtta mindi kompaniidega ehk kogu pataljonidega, siis tuldi säält välja gruppidega — jagudena. Tulewiku sõtta tuleb minna juba gruppidega ehk weel õigemini üksikwõitlejainaga. Sellest tekibki nüüdse jalgwäe kaswamise ja väljaõpetamise tähtsus, ühtlasi ka raskus. Kas meest selleks välja õpetada, et teda pääle wiia kompanii aheliku koosseisus ehk jälle üksiku jao ahelikus, selles on suur wahe. Esimesel juhtumisel on tema ainult üksik lüli terwes ahelikus, wäikene osa terwes mehanismis, kes üksikult midagi ära ei tee ega teha suuda, waid ainult antud suunas, antud juhtnõõride järele liigub. Teisel juhtumisel on tema peaaegu iseseisew, peab oskama ise leida teesid ning abinõusid antud ülesande täitmiseks. Ainult ülesanne on see, mida tema lahingusse minnes ehk lahingu kestel wõib saada, õigemini — tohib saada. Abitu peatus, nõutu ümberkoba-

mine ehk juhtnõõride ootamine pääletungil tähendab pääletungi seisumajätmist. Praeguse aja lahingu mõllus, kus iga asjata peatus, ekslik liigutus hukatuseks võib saada, oleks ülekohtus oma ülema juurde minna küsimusega: mis mina pean tegema?

Juht võib anda ainult ülesandeid ja walwata nende täitmise järele. Korrapäralises lahingus tema rohkem teha ei saa. Kujutame ette kõige wähema juhi seisukorda kõige lihtsamal olukorras: kerge kuulipilduja jao ülem juhhib oma jao lahingulaskmist laskeplatsil. Wastas on ainult lahingus ettetulewad harilikud märgid. Kerge kuulipilduja jagu koosneb kahest osast: kuulipilduja juures tegutsew osa ja tagawara toimkond. Töötab jagu üksinda, siis ei liigu tagawara toimkond enam kuulipilduja taga, waid moodustab enesest juba löögiosa. Tähendab, jao ülemal on tarwis juhatada kahte asja: oma kuulipilduja tuld ning löögiosa. Mitte alati ei võimalda maastik mõlemate osade koosliikumist. Võib juhtuda, et mehed peawad paiskuma 10-sammuliste wahede pääle, mis teeb wälja ligi 100 sammu. Jao tegutsemine sünnib harilikult ikka ligematel kaugustel. Märgid ilmuwad niisugusel juhtumisel kiiresti, püsiwad wähem aega ja kaowad sama kiiresti. Kas jaksab siin jao ülem täielikult oma jagu juhtida? Kui tema tegewus kas ainult tule ehk jälle liikumise juhatamises seisaks, siis küll. Lahingus peawad need mõlemad tegewused korraga sündima. Näiteks ilmub wastase kuulipilduja ja mõned laskurid. Kerge kuulipilduja awab tule kuulipilduja pihta, see waikib. Nüüd on moment käes püssimeestel edasi hüpata ehk roomata. Suudab jao ülem laiali pillatud meestele korraldusi teha, enne kui wastane toibub (uuesti ilmub) ja kas jätkub edasiliikumiseks aega? Sünnib edasiliikumine ainult jao ülema käsutuse järele, siis on see hilja.

Ehk kas suudab ta silmapilguks ilmuwat märki sihturile kätte näidata. Enne kui sihtur weel jõuab tuld selle pihta awada, on see kadunud. Ei oska mehed ise edasiliikumiseks ja naabri toetamiseks selle liikumise ajal momente tabada, ootawad nad igaks tegewuseks käske, — kaob ka pääletungi hoog. See kõik sünnib õppeplatsil eluta märklaudade ees. Mitu korda on see aga raskem tegeliku lahingu olukorras, kus suusõnalisi käsklusi saab anda ainult ligematele naabritele ja tähtsam ühenduse pidamine sünnib ainult silmaga. Päälegi puudub igasuguste korralduste tegemiseks aeg. Oma jagu enam-wähem pikemaks ajaks mõnesaja sammu kaugusel wastase ette jätta — tähendaks selle häwitamist.

Kuidas pääseda sarnasest seisukorrast? Wist küll ainult, kui iga mees tegutseb täiesti iseseiswalt antud ülesannete piirides ja jao ülem juhatab nende tegewust ainult hädapäralistematel juhtumistel oma käskudega ja korraldustega, aga weel parem — oma isikliku eeskujuga.

Edu päätingimus seisab ikkagi iga üksiku wõitleja korrapärasel ja nõuetekohasel wäljakoolitamisel. Halwasti koolitatud mehi võib ainult massina pääle wiia, aga see on liig suur elawa jõu kaotamine praeguse hiiglaarwulise tulisõjariistade tarwitamise juures.

Raskete ja mitmekülgsete nõuete tõttu, mis igale reawõitlejale esitatakse, tuleb neid ka mitmekülgset kaswatada ja koolitada. Sõdur ei ole enam harilik wõitleja selle sõna kitsamas mõttes. Sõdur on riigi kodanik. Iga kodanik on kohustatud riigi kaitsmisest osa wõtma. Sõjawäes teenijatele on kõige tähtsam, austusewäärilisem, ühtlasi ka kõige raskem osaks saanud — otsekohesena kaitsjana esineda.

(Järgneb).

Eesti Scout rügement wabadussõjas.

(Järg).

Mustajõe silla waldamine.

Taiwola jaama waldamise järele tuli suurem ettewõte läbi wiia, nimelt raudtee sild üle Mustajõe, mis kilomeetrit 2 Mõniste jaamast, ära wõtta, et teda õhkulaskmisest päästa. Sild on umbes 27 silda pikk. Oleks waenlasel korda läinud silda õhku lasta, poleks wististi ka Marienburi waldamisest midagi wälja tulnud, sest kitsarööplise soomusrongidel oleks wõimata olnud

soomlasi nende pääletungimisel toetada ja soomlastel oleks seljatagune täiesti lahti jäänud.

Õigesti hinnates silla päästmise tähtsust, algab kapten Peters kohe pärast Taiwola ärawõtmist eeltöid, et silda ära wõtta, enne kui waenlane teda suudaks õhku lasta. Oli teada, et sild minceritud on. Sillal oli tugew waenlase wahisalk ühes kuulipildujaga, kuna $\frac{3}{4}$ —1 kilomeetrit eemal asus waenlasel 1 kompanii ühes

raudtee kaitse pataljoni kompaniiga. Silla päästmise juures lubasid soomlased tulisel abiks olla. Kohe pääle Taiwola waldamist saatis kapten Peters alamkapten Laamann'i soomlastega silla päästmise asjus läbi rääkima. Soomlased lubasid kella 2-ks 17. weebruaril teatada, mida mõtlewad ette wõtta. Et soomlased aga kindlat wastust ei annud, siis kadus ka kapten Peters'il usk nende abisse. Tegi ettewalmistused ja kindla plaani, kuidas silda wallata. Plaani läbiwiimise wõttis oma pääle leitnant Pinka. Kella 2-ni (öösel) 17. II. mingit wastust soomlastelt ei saadud.

Siis käskis kapten Peters leitnant Pinka' l ettewõtte läbiwiimise juurde asuda. Leitnant Pinka walis soomusrongilt Nr. 2 20 scouti. Nende ülesandeks oli järsu löögiga silla wahisalk ära häwitada ja demonstratiiv käsigranaatidega kallaletungimisega waenlase kahes kompaniis, mis umbes üks kilomeeter sillast seisid, paanikat sünnitada. Leitnant Pinka sõitis oma salgaga kell 4.25 min. regedel wälja. Teejubiks oli kohalik elanik, kes silla juurdepääsuteid teadis. Kell 5.15 min. sõitis soomusrong Nr. 3 ühes kapten Peters'iga silla poole edasi, et silla kaitsmisel abiks olla, kui waenlane wastukallaletungi mõtleks ette wõtta.

Ettewõte õnnestas täielikult, nagu oli ette kawatsetud.

Leitnant Pinka' l läks korda waenlasele tähelepanemata sillale ligineda. Metsa serwalt awati waenlasele täiesti ootamata tuli. Silla kaitsjad põgenesid Mõniste poole metsa. Kell 6.30 oli sild meie. Silla wõtmisel langes saagiks 1 kuulipilduja, 8 püssi ja hulk kuulipilduja linte. 3-dast rügemendist wäljakutsutud minõõrid wõtsid silla alt 3¹/₂ puuda pürokseliini wälja. Isegi tangid, millega elektriwoolu traadid kinnitatakse, olid silla juures maas. Tähendab, waenlasel offi kõik silla õhkulaskmiseks korraldatud, silla päästis ainult julge kaugele ette ulataw ja osawalt juhitud hoop, mis paanikat sünnitades wõimalust ei annud ainsat liigutust teha, mille järele sild muidugi õhku oleks lennanud. „Pean tunnistama, et silla päästmine suur wägitöö oli, mis meile wõimaluse andis kohe edasi liikuda“, ütleb kapten Peters omas teadaandes silla päästmise üle soomusrongide diwisjoni ülemale 17. weebruaril.

Sillal oli olnud, nagu pärast selgus, 15-meeline wahisalk ja üks kilomeeter sillast kaks waenlase kompaniid, üks eestlastest koosseisew ja üks raudtee kaitse pataljoni kompanii. Kell 9 hommikul samal päewal wõeti Mõniste jaam ära.

Mõnistes olnud waenlasel kapten Peters'i teadaande järele kompanii enamlisest Wiljandi rügemendist ja raudtee kaitse pataljon. Mõniste jaama ja mõisa wõtsid ära soomusrongidel Nr. 2 ja 3 olewad scoudid. Samal päewal jõuti weelgi edasi ja wallati Hopa jaam ja alew (15 wersta Mõnistest) soomusrong Nr. 3 scoutide poolt ja Hopa mõis soomusrongi Nr. 2 scoutide poolt.

Marienburki. Paraad. Walgas.

Wahepääl jõudis Kalmi „Põhja Poegade“ rügemendi I pataljon kiiresti edasi ja waldas lühikese aga ägeda lahinguga Marienburi, tungides pääle lõuna poolt ja paisates taganewa waenlase Marienburi järwe jääle. Soomlaste kaotused olid 14 surnut; haawatute arwu kohta puudwad andmed. Waksali ümbrus oli täis waenlase laipu. Waenlase kaotused olid üle wiie korra suuremad.

Soomusrongid scoutega ei jõudnud soomlastele järele, sest raudtee oli mitmes kohas ja peaaegu kõik sillad lõhutud. Ööl wastu 21. weebruari oli soomusrong Nr. 2 ees ja seisis silda parandades Korwenhofi ja Alswigi jaama wahel. Et waenlase rinne pikuti raudteed oli (Ruhja ja Walga alt kuni Marienburini), siis seisti waikselt ja täiesti ilma tuleleta. Päälegi oli telefoniliin raudtee ääres igalpool waenlase poolt rikutud, nii et teel olewate rongide kohta wähemaidki teateid anda ei saadud. Sellega ongi seletataw õnnetus, et Soome sanitäärrong, mis otsekohe Marienburki tahtis sõita (neil oli juba teada Marienburi waldamine, kuna aga seda soomusrongil weel ei teatud), seiswa soomusrongiga täiel sõidul kokku pörkas. Soome rongi wedur paiskas soomusrongi taga olewa platwormi kõrwale, jooksis suurtükiwaguni wastu, kus sees mehed magasid, ja langes ühes sellega raudtee tammilt alla. Inimestega tõsiseid õnnetusi ei olnud, olid ainult mõned põrutatud, kuid soomusrong kaotas oma suurtükiwaguni ühes suurtükiga.

Hommikul wõidi aga juba edasi liikuda ja jõuti Marienburki. 22. weebruaril sõitis ka kitsarööpalise soomusrong Nr. 3 sinna.

24. weebruaril oli soomusrong Nr. 2 Walgas ja säääl asuwad scoudid wõtsid osa soomusrongide diwiisi Wabariigi esimese aastapäewa paraadist. Siin kuulutas raudkiiwrites sõdurite ja hulgana ilmunud päältwaatajaile haawatud käega diwiisi ülem kapten Parts rõõmsat sõnumit: Wabariigi pind on waenlastest igalpool puhastatud.

Samal päeval aga sõitis teine osa scoute soomusrongiga Nr. 3 Marienburist edasi. 8-da kilomeetri päält saadeti maakuulajad Annenhofi mõisa.

Waelnasel oli mõisa 6 meest jäänud. Mehed olid nähtawasti moona muretsema ilmunud. Taganesid aga kohe, maha jättes tapetud lamba ja piima, mille maakuulajad rongile töid. Järgmised päewad 25. ja 26. weebr. kurseerisid rongid Hopa ja Marienburi wahel. Hopas wõis waenlase pääletungimist oodata. 26. sõitis soomusrong Nr. 3 Marienburist edasi, umbes 8 kilomeetri päält pommitas Annenhofi jaama. Marienburist tagasi sõites selgus Korwenhofi jaamas, et waenlane selle jaama pääle 15-mehelelise lendkäigu ette oli wõtnud ja raudteed lõhkunud. Tee rikkumise tagajärjel jooksis soomusrongil seitse wagunit rööbastest välja. Kutsuti remonstrong kohale. Soomusrongi kordaseadmine wõttis öö-päewa aega, nii et soomusrongile alles järgmisel päewal edasiliikumise wõimalus awanes.

Taandumine Marienburist.

Soomlased lahkusid Marienburist kohe pärast selle waldamist. Nende asemele tuli Tartu kaitsepataljon, kes oma lahingulise wäärtuse poolt soomlastest palju nõrgem. Päälegi jäi, nagu juba alguses tähendatud, Marienburi operatsiooni juures seljatagune lahtiseks (waenlane asus piki raudteed Marienburist Ruhjani). Nii ei olnud seisukord meile kõige soodsam ja halwenes weelgi, kui waenlane saadud lõögist toibus ja wastutegewust alustas.

Waelnase Koiküla-Marienburi liinilt välja löömine läks wõrdlemisi kergelt, sest ta oli juba esimeste hoopidega paanikasse sattunud; päälegi olid jõud pääletungimise ajal suuremad, sest ühes kitsarööpalise soomusrongidega opereerisid pääjõuna soomlased. Marienburist taganemise ajal muutus seisukord waenlase kasuks. Kitsarööpalise soomusrongidel oli 75 km. pikune raudteeliin Walk-Marienburi kaitsta. Seejuures oli waenlasel täieline wõimalus üksikuid ronge ära lõigata.

Ka Ruhja sihis oli pääletungimist oodata. Nii teatatakse kapten Peters'ile 24. weebr., et Ruhja pääle on waenlase soomusautode pääletungimist oodata, ja palutakse koiraldust teha, et sinna soomusrong saadetaks. Waenlane tungiski Nausküla mõisa pääle, mis umbes 1 km. jaamast. Soomusrongi Nr. 1 dessandi abiga löödi waenlane Iduse karjamõisast ja Andreetseni ta-

lust välja. 2 päewaga jõuti Säde jõeni. 24. weebr. kurseeris soomusrong Nr. 3 alles Marienburi ja Annenhofi wahel, s. o. üle 80 km. Walgast. 25. weebr. teatas Hopa alewi komandant, et tema poolt ühes soomusautoga Nr. 2 waenlase ratsawäe kallaletung - on tagasi löödud. Mustajõe silda kaitsesid sel ajal soomlased, kuid nende äraminekul tuli neid soomusrongide meestega wahetada. 25. weebr. teatab kapten Peters'ile leitnant Semiskar, selleaegne kitsarööpalise soomusrongi Nr. 4 komandant, et waenlase eelwahid kuni 2 kilomeetrini Koiküla jaamast on käinud. Samuti käinud waenlase eelwahid Piiri kõrtsis, mis kilomeetrit 4 Koiküla jaamast lõuna pool. Samal ajal nähti Mõniste jaamas waenlase salga liikumist Mustajõe silla poole. 27. weebr. teatab leitnant Semiskar, et waenlase mõnemeheline ratsasalk tulnud isegi Taiwola jaama sisse. Aeti säält aga suurtükitlega välja.

Ühe sõnaga, pea terwel kitsarööpalise raudtee joonel Walk-Marienburri walmistab waenlane pääletungimisele. Nagu juba tähendatud, kurseeris sel ajal weel soomusrong Nr. 3 Marienburi ja Annenhofi wahel. Kuid rong on sunnitud oma seljataguse pääle juba rohkem tähelepanu pöörama. 25. weebr. wiibib ta Hopas. Pärast luurkäiku Annenhofi poole tuleb rong jälle Hoppa. 28. weebr. seisab Hopas. 28. weebr. Marienburi sõites satub soomusrong Nr. 3 kohe lahingusse. Nimelt oli waenlane hakanud Marienburis seiswale Tartu kaitsepataljonile kallale tungima. Rong jõudis Marienburki kell 13. Sõites umbes 2 $\frac{1}{2}$ km. Marienburist Annenhofi poole, tulistas rong waenlase paremat tiiba. Saades kell 4 päewal Tartu kaitsepataljonist teate, et wiimane pääle tungima hakkab, algas ka rong pääletungimist. Kuid tunni poolteise pärast saadi teade, et Tartu kaitsepataljon pääletungimise asemel taganema on hakanud. Rong sõitis Marienburki tagasi. Säält wõeti Tartu kaitsepataljoni poolt maha jäetud padrunite wagun kaasa. Kui soomusrong Marienburi alewist mööda sõitis, oli säält juba waenlane sees ja wõttis rongi tule alla. Rong tõmbas enda Alswigi jaama tagasi. Alswigi jaamas koguti Tartu kaitsepataljoni taganewaid sõdureid. Kell 20 sõitis rong Alswigist Hopa poole. Hoppa jõuti kell 24. Kapten Mets'a käsul, kes sel ajal soomusrongi Nr. 3 juhatas, moodustati säält Tartu kaitsepataljoni meestest kompaniid. 1. märtsil tegi soomusrong Nr. 3 lendkäigu Korwenhofi jaama. Waenlast säält ei leitud. 2. märtsi hommikul tegi rong lendkäigu Alswigi jaama pääle. Tee pääl teada saades, et waenlane jaamas asub, pommitas rong jaama ja sõitis mõne paugu jä-

rele jälle Korwenhof'i tagasi. Korwenhof'is saadi waenlasega telefoni ühendus. Jaamade wahel oli telefoni ühendus katkestamata.

Nagu kinnipüütud jutuajamisest näha, on waenlase juures sisemine korratus. Waenlase pataljoni ülem teatab, et nende teine kompanii on Korwenhof'i jaamas, kuna aga tõeliselt säääl meie soomusrong Nr. 3 asub ja jutuajamist pääält kuulab. Et ülemust julgustada, teatab sama waenlase pataljoni ülem, et tee jaama on lõhutud. Nii on waenlasel oma wäeosade tegewusest täiesti wale teated. Üksikute waenlase wäeosade wahel pole sidet, patarei ei ilmu õigeks ajaks kohale.

Waenlase korratus kasutades, ilmub soomusrong Nr. 3 kell 13 Alswigi jaama ette, awades tule ühelt poolt Alswigi jaama ja mõisa pääle, teiselt poolt Ressaku mõisa pääle. Rongilt saadetakse ka dessant, scoudid, jaama pääle wälja.

Paari tunni pärast saadakse teade dessandilt, et waenlane Ressaku mõisa poole taganeb. Seda- maid liigub Tartu kaitsepataljoni 2-ne kompanii taganewale waenlasele järele Ressaku mõisa poole, kuna rongi dessant nende seljatagust jääb kaitsma. Et aga rong oma seljataguse pärast kindel ei olnud, sõidab ta pääle selle, kui ta weel kord Alswigi on pommitanud, Hoppa jaama. Järgmisel hommikul, 3. märtsil, sõidab soomusrong Nr. 3 (wahepääli oli rong Nr. 3 rongi Nr. 2 wa- hetanud) Hopast jälle Korwenhof'i. Rong pommitab Ressaku mõisat, ligineb Alswigi jaamale ja tõmbab end siis tagasi Hoppa, et wett wõtta. Soomusrong Nr. 2 sõidab ette. Soomusrongi Nr. 3 scoudid lähewad Nr. 2 pääle üle. Rong Nr. 2 lööb samal ja järgmisel päewal ühes Tartu kaitsepataljoniga suurema lahingu Ressaku mõisa ja Alswigi jaama juures.

(Järgneb).

A. Koern.

Kehaline kaswatus sõjawäes.

Kehalise kaswatuse wajadust ja ülisuurt tähtsust tõestab kõige paremini asjaolu, et nende küsimuste alal töötawad maailma kuulsad teadusemehed, nagu professorid Schmidt, Demeny, Thile, Sander, Philipp, Schnell ja palju teisi. Professor Thile näeb, et waimline kultuur läheb läbi kehalise kultuuri. Professor Tshish omas teoses „Spordi psükoloogia“ näitab, et waimline kultuur on kõrgel ainult säääl, kus kõrgel seisab kehaline kultuur.

Mis puutub kehalise kaswatusse sõjawäes, siis on küllalt, kui ette tuua neid nõudmisi, mis möödunud ilmasõda üles seadis. Kehalise kaswatuse puudused andsid end tunda kõigi maade sõjawägedes. Ja nüüd pannakse kõigis Lääne-Euroopa sõjawägedes, ja isegi punawäes, suurt rõhku kehalise kaswatuse pääle.

Järgnewad read näitawad, missugusele alusele peab rajama kehalise kaswatuse sõjawäes. Lahingute kogemused tõestawad üldise kehalise arendamise käskiwat wajadust wäeosadele ja erilise kehalise arendamise wajadust üksikutele wäeliikidele. Tihti ei kasutatud edu, sest wõitlejatel puudus kehaline wastupidawus ehk korralik hingamine kiireks ümberpaigunemiseks ja hüpeteks, hihaste jõud relwade ja laskemoona kandmiseks ja tarwitamiseks ja lõpuks — oskus relwadega ümberkäimises.

Kehalise kaswatuse puudusest on tingitud ka suured kaotused: suur hulk mehi sai surma ehk haawata selle tõttu, et neil puudus nobedus kiireks pikaliheitteks, hüppeks kaewikusse ehk muu kaitse taha. Ei osatud warjuda, iseäranis roomata minimaalse nähtawusega, ei oldud küllalt harjutud tegema hüppeid ja kasutama omi relwi, eriti tääki, riides läbi minna 1–1,50 m. sügawusest jookswast weest jne., ühe sõnaga — ei tuntud ühtegi isikliku julgeoleku harjutust ja üldse seda, mida moodustawad wõitleja kasulikud liigutused, mis peawad muutuma reflektorseteks ja mis on tähtsad igale wõitlejale lahinguwäljal.

Eriliselt tähtis on töötada nende harjutuste ja liigutuste omandamiseks, et kõrwaldada kehaliste puuduste põhjusi.

Missugune on kehalise arenduse iseloom sõjawäes?

Wõitleja kehaline arendus eeldab kõigepäält kehalist ettewalmistust lahinguks ja eriti selle kõige raskemaks wormiks, s. o. pääletungiks.

Tema pääise loomujooni wõib kokku wõtta järgmiselt:

1) wõitlemiseks kasulikkude harjutuste, liikumiste ehk wõtete harjutamine. Need harjutused on järgmised: kõnd, jook, hüpe, warjumine, ronimine, tormamine, tõstmine, kandmine, suu-

satamine, kallaletung, enesekaitse, weest läbimine ja ujumine;

2) wäsimusele wastupidawuse arendamine ehk suurendamine (iseäranis hingamises), tehes ümberpaigunemisi (joostes ja kiirelt käies);

3) kiiruse arendamine ehk suurendamine, püüdes alati wõita aega igasugustes ümberpaigunemiste liikumistes ja käskude täitmisel;

4) karastamine külma, palawuse, päikese ja ilma muutuste vastu tööga igal ajal ja igas riietuses ja rakmetes, alates kõige kergematest riie- test ja relwadeta kuni täieliku lahingu riietuseni rakmetega ja relwadega, läbi minnes kõigist wahe- päälsetest riie- tustest ja rakmetest;

5) tegewus kõige mitmekesisemal maastikul, piiratud maaalal ja ka muutlikel teekondel;

6) entusiasmi ja erksuse arendamine ehk enesewalitsemine wõitlustuhingutes, mis tuleb rõõmsast tegutsemisest;

7) jõu arendamine wõi alalhoidmine läbi- mõeldud ja etteawaatliku püüdega, jõupingutusest jõupingutuseni (ohwitseri eeskujul) raskete har- jutuste täitmisega ja üldse kõigi abinõudega, mis lubawad wõidelda füüsilise laiskuse ja enese- hellitamise kalduwuse vastu.

Kehaline arendus on ligidalt seotud relwade tarwitamisega. Selle peawad järelikult kõik läbi tegema ja see on üks osa üldisest õppusest.

Kehaline etteawalmistus lahinguks peab omama sama tähtsuse nagu tehniline ja taktikaline ette- walmistusk.

Seda wastutusrikast tööd peab juhtima oh- witser.

Tööjuhatamise wiisist olenewad kõik taga- järjed, nagu wastupidawus, kiirus, jõud, entusi- asm ja mitmesuguste harjutuste täitewõime. Juht peab jõudma igale poole, waimustama ja kaasa kiskuma kõiki, andma tugewuse eeskujut, nõudma seda, mis wõimalik, määrama asjatundlikult har- jutuste hulga, andma tarwilikku puhkust, laskma täita kõigepäält ainult kasulikke harjutusi. Tema peab mitte ainult oskama kiiresti kokku seada üldist arendustundi, waid ka endale selgeks tegema selles moodustawate harjutuste inten- siivsuse, neid ise läbi tehes.

Kehalist kaswatust ülaltoodud kujul meil ei ole. Kehalise kaswatuse suhtes wiibime algatmel.

Spordikursused, mis 1919—1920 aastal tegutsesid, andsid õige wähe tagajärgi. Põhjuseks oli asja- olu, et neile kursustele olid komandeeritud ainult sõdurid, kes demobilisatsiooni puhul tagawara- wäkke läksid. Üksikud, kes instruktoritena teenistusse jäid, ei wõi suurt tu'u tuua oma piiratud silmaringiga. Lääne - Euroopa ja ka endises Wene sõjawäes loobuti ammugi instruktorsõdu- ritest kehalise kaswatamise alal ja hakati nende kohtadele ohwitseri walmistama, mis ka silma- paistwaid tagajärgi andis.

Meie sõjawäes on kõige suuremaks paheks see nähtus, et ohwitserid, kes peawad just keha- lise kaswatuse juhid olema, suuremalt jaolt sellega tegemist ei tee. Nende ülesannet täidawad täht- samates wäeosades ja asutustes, nagu Sõjakool, Allohwitseride kool jne., spordiinstruktorigid, kes tihti sõjawäelased ei ole ehk, paremal juhtumisel, on endised sõdurid, mida normaal-nähtuseks pidada ei wõi.

Kehalise kaswatuse juhtija peab olema ohwit- ser, kes sõduri hingeelu ja sõjawäe teenistuse iseloomu paremini tunneb ja kel spordi vastu huwi, nii et ta nii teoreetiliselt kui praktiliselt tema pääle pandud ülesannet suudaks täita.

Tema walwab ka kehalise kaswatuse järele koolides, mis peawad terveid ja kehaliselt ja waimliselt hästi arenenud noormehi kaswatama. Kehalise kaswatuse kooskõlastamine sõjawäes ja koolis on mõõdapääsemata wadaduseks.

Ainult siis on wõimalik eeskujulikke sõjawäe luua, kui materjaal on wäärtuslik. Ja niisugust materjaali sõjawäe jaoks walmistada — on kooli töö.

Meie kaitsewägi, arwuliselt wäike, peab ise- äranis tugew olema waimliselt, moraalselt ja füüsiliselt.

Kaitsewäe füüsiline arendamine nõuab sihi- ja järjekindlat tööd kehalise kaswatuse alal juba rahu ajal.

Praegu puudub meie sõjawäes kehalise kaswa- tuse erijuht, kes kehalist kaswatust ja arenemist wäeosades üldises mõttes ja wastawalt lahing- tingimuste nõuetele korraldaks ja juhiks.

E. Limberg.

Raudteede kaitse korraldamine.

L. L. Malewaanow awaldab nõukogude Wene sõjateaduslikus ajakirjas „Woennõi Westnikus“ s. a., nr. 9, raudteede kaitse korraldamisest nüü- disaja sõjatehnilistes tingimustes järgmisi mõtteid:

Enne ilmsõda olenes raudteewõrgu korralik sõjaline tegewus raudteede, eriti raudtee sõlm- punktide tehnilisest etteawalmistusest ja raudteede mobilisatsioonikawa wäljatõtamisest. Tolle-

aegsetes tingimustes wõisid raudteed ainult wähesel määral waenlase mõju alla langeda. Hulgaliste wägede wedamise wõimaldamiseks tuli sel ajal operatiivsest waatepunktist kindlasti kaitsta wäljalaadimise jaamade piirkonda ja ühtlasi walwata tähtsamaid raudtee-ehitusi selleks, et ära hoida nende häwitamist waenlaste salajaste agentide poolt.

Esimene ülesanne teostati pikaajaste fortifikatsioon-kindlustuste asutamise ja wäljalaadimise jaamade ja riigipiiri wahelise piirkonnas. Toetades end tähendatud kindlustustele, pidid piiräärsed wäeosad waenlaste wägede pääletungi kinni pidama, kuni omad mobiliseeritud wäed koondamisraioonidesse olid weetud.

Tähtsamate raudtee-ehituste kaitse teostamine oli siis weel lihtsam. Selle otstarbe jaoks oli küllalt wäiksearwulise koosseisuga wahtkondadest, sest selleks polnud waja mitte jõudu, waid hoolsat walwamist sellepärast, et häwitamiskatseid wõidi enamasti toime panna üksikute isikute ehk wäiksemate salkade poolt.

Käesolewa aja raudteede strateegiline tähtsus ja nende ülesseatawad ülesanded mobilisatsiooni läbiwiimiseks ja sõjategewuse edukaks arendamiseks on samasugusteks jäänud, kui nad endiselgi ajal olid. Kuid raudteede tegewuse kindlustamine on aga hoopis raskemaks ja keerulisemaks ülesandeks muutunud. Raudteedel on uus waenlane ilmunud õhulaewastiku näol, mille pääletungide wastu raudteewõrk on täitsa kaitseta. Selleks, et sõjapuhkemisel raudteede kaitset organiseerida, ei oleks enam aega, sest waenlase õhueskadrillid wõjwad ilmuda juba sõja kuulutamise silmapilgul. Sellest järgnebki raudteewõrgu kaitse moodustamise wajadus weel rahuajal.

Raudteewõrgu fortifikatsioonilised kindlustused peaksid olema korraldatud samasugustel alustel kui mereäärsed kindlustused, tähendab nad peaksid alati lahinguwalmis olema. Raudtee kaitset kogu oma ulatuses korraldada poleks mitte waja, sest wäiksemad raudteeliini häwitused ei suudaks pikemaks ajaks raudteeliikumist seisma panna ja ühes sellega ka suuremal määral wägede wedamise kawa rikkuda. Waenlaste eskadrillidele kõige külgetõmbawamateks punktideks wõiksid loomulikult saada kõik need raudtee ehitused, mille häwitamine nõuaks pikemaajaseid parandustöid. Järelikult tuleks kaitsta suuremaid raudteesildu, tunnelid, erilistel juhtumistel — kõrgemaid raudteewalle ja sügawamaid lohkusid ning pääasjalikult raudteejaamu, millel on päätähtsus raudtee tegewuse suhtes.

Waenlase lennueskadrillide aktiivne tegewus wõiks awalduda kõigi ülaltähendatud raudtee-ehituste bombardeerimises wõi nende lähedusse dessandi maalesaatmise; ootamata pääletungiks. Niisuguste dessantide iseäralduseks wõiks lugeda: wägewa suurtükiwäe puudumine ja nende õige nõrk, weel nõrgem kui ratsawäel, wastupanu wõime. Üldiselt tuleks tähtsamaid raudtee-ehitusi kaitsta bombardeerimise wastu õhust ja pääle selle neid kaitseisukorda seada waenlase jalgwäe wõimalikkude pääletungide tagasilöögiks. See asjaolu, et dessanteskadrillidel puudub wägew suurtükiwägi ja et ka nende muude häwitamisabinõude arw piiratud on, peaks wastawalt ka oma mõju awaldama raudtee kindlustuste isoleerimisele. Ootamata pääletungi tagasilöögiks oleks küllalt kaitsta raudtee tähtsamaid punkte kindlustatud wõrguga, mis koosneks wahedeta kunsttõkete ahelikust sissepiiratud üksikutest kaponiiridest (õigemini blokkhausidest), mis oleks warustatud raskete kuulipildujatega.

Mida aga wõiks wastu seada bombardeerimisele õhust? Kõige esiti oleks tarwis sundida waenlase lennukid kõrgemalt lendama suurema riiklise tähtsusega kohtade üle, mida wõiks saawutada õhukaitse tsemit-suurtükide ja raskete kuulipildujate kasutamise ja Teises järjekorras tuleks suuremal määral abiks wõtta maskeerimist. Iseäralist tähelepanu peaks pöörama kitsaste ja pikkade ehituste maskeerimisele ülevalt. Selleks oleks waja raudtee ehitaja, lendurwaatleja ja maskeerimise asjatundja koostöötamist.

Kõigest sellest on aga siiski weel wähe. Õhupääletungid wõiwad sündida öösi, mil ajal praegu tarwitusel olew tulede signalisatsioon raudtee-ehitusi waenlasele ilmutab. Seepärast oleks nüüd juba tarwis niisugusest signaliseerimisest loobuda, wõttes tarwitusele miskisuguse muu signaliseerimisabinõu (hääle- wõi elektrisignaliseerimist). Jaamadewahelist sidet telegraafi ja telefoni näol wõidak sõjatingimustes kergesti häwitada, sest telegraafitraatidega warustatud tulpade rida on waenlasele kergesti tabatawaks määrgiks. Soowitaw oleks asendada seda sidet traadita sidega. Õige tähtis raudteede tegewuse suhtes on ka nende warustamine weega, milline küsimus samuti nõuab wastawat kohanemist oludele. Kaugelt nähtawad ja kergesti tabatawad raudtee pumbamajad ja naftaladud peaks ära kaotatama. Tarwis oleks kõiki wee- ja naftawarustusasutusi raudteedel maa sügawusse warjata, kus nad wähemal määral tabatawad oleksid.

Kindlustamata wahed raudtee kindlustuste wahel tuleks kaitsta reserwidega — raudtee röö-

bastele seatud soomustatud autodega (soomusdresiinadega). Soomusrongide tarvitamine selle ülesande täitmiseks poleks mitte täitsa otstarbekohane, sest nad pakuvad suurt sihtmärki ja manööverdamise suhtes on neil liig nõrk liikumisvõime (neid on raske seisma panna, samuti raske on anda neile tagumist käiku). Päälegi võiksid weduri suits päewal ja tulesädemed öösi rongi demaskeerida.

Sõdurite waba aja kasutamine.

Suurt kõmu sünnitas sõjaministri päewakäsk Nr. 339 mitte ainult sõjawäelaste ringkonnas, waid ka eraisikute seas. Ühed rõõmustasid wabaduse üle, teised wangutasid pead, nagu tahaksid umbusaldust awaldada. Räägiti, et ega nüüd enam pühapäiwiti wõi metsa minna, kus iga pöõsa all sõdurid lamamas. Et ligemalt seda päewakäsku harutada, waatame, kuidas wanasti wabal ajal kasarmutest lahkumine sündis: iga sõdur pidi oma soowi kasarmust lahkumiseks warakult ette kandma ja jaatawal korral ilmuma: 1) kompanii korrapidajale, 2) lüli ülemale, 3) jaoskonna ülemale, 4) rühma ülemale, 5) weltweebliile ja kõige wiimaks 6) wäeosa korrapidaja ohwitserile. Alles siis, kui need kuus distantsi wõi — nagu sõdurid kutsusid — „kuuest tulest läbi oli lastud“, ja kes ära ei sulanud, sai kasarmust wälja. Meil olid need waljud normid osalt pehmentatud ja sõdurid said kergemalt wälja.

Usaldust, mida sõjaminister oma päewakä-suga sõduritele awaldas, tuleb kõrgesti hinnata, ja häbi sellele, kes ei taha ehk ei mõista sellest aru saada. Ei ole ühegi Euroopa riigi sõjawäes, pääle Prantsuse, niisugust wabadust, ja uhke peab selle pääle Eesti sõdur olema.

Wana sõna ütleb: „Üks paha loom rikub terve karja ära“. Ka sõjawäes, mis koos seisab igasugustest elementidest, wõib leiduda neid, kes wabadust kurjasti tarwitawad ja sellega häbipleki oma wäeosa pääle jätawad. Sõjawägi on riigi uhkus, tema kaitse ja tugi. Häbi wäeosale, kelle sõdurite eest kodanik on sunnitud kaugele hoidma ja neid kohates kõrvale pörkama. Mina, kui wana sõjamees, wõin ainult õnne soowida oma noorematele wendadele-sõduritele, kuid siiski ei tohi waikides ja hoiatamata mööda minna sellest päewakäsust: Hoidke kõrgelt oma wäeosa au,

*

Nii Malewaanow. Need arwamised moodsast raudteekaitse korraldamisest annawad küllalt selget tunnistust sellest, kuiwõrd kõrgelt nõukogude Wene sõjaasjatundjad hindawad õhulawastikkude suurt sõjalist tähtsust ja sellega ühenduses ka riigi maaala põhjaliku õhukaitse korraldamise tähtsust, eriti raudteewõrkude normaalse tegewuse alahoidmise suhtes. M.

pidage kalliks teile kingitud usaldust ja ärge laske kõige vähematki warju eneste pääle heita, et teie eest wastutajad ja aruandjad peaksid punastama.

Weel tuleks sõduritel mitte meelest lasta, et juba distsipliini algus nõuab, et otsekohene ülemus peab teadma, kus temale alluw meeskond wiib. On ju distsipliin sõjawäe nurgakiwi, ja mida kõwem wundament, seda kindlam ehitus.

Sõdur ei ole tükitöö tegija ega päewamees, ja ei ole ka wõimalik wäeosa ülemal nende asemele hobusetoitjaid, masinate ja kodukolde puhastajaid palgata, mispärast juba sõdur ise oma puhkust peab piirama ning selle järjekorrast kinni hoidma.

Eesti sõdurit tuntakse kui waprast sõjameest. Näidake, et teie ka ausad olete ja iseseiswalt mõistate wabadust tarwitada. Hoidke oma nõrgemaid seltsimehi laialt teelt kaugele ja püüdke neid nõu ja jõuga parandada. Kui aga leidub siiski nende hulgas keegi, kes parandamatu, siis wisake tema oma korporatsioonist wälja nii kui arst parandamatu liikme ära löikab.

Kolonel Simon.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi kolonel N. Reek
Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.